

VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 12:00 uur d.d. 21 januari – 12:00 uur d.d. 22 januari

5.1.2e

Directie Communicatie. Vragen? Mail naar

5.1.2e

@minvws.nl

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
Nederlanders overleden aan COVID-19 Jongeren met mentale klachten door de lockdown	Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders Groepen die pleiten voor uitzondering avondklok Sportbonden GGZ Nederland	Algemeen publiek Politici Virologen, epidemiologen en arts-microbiologen

Samenvatting

- Het is wel érg veel politiek dat de (avond)klok slaat als het gaat om de terugblik op het debat. Media en commentatoren zijn vooral geïnteresseerd in de politieke 'koehandel' (Wilders) en de draai van D66 die haar 'princiële bezwaren opzijzet voor een half uurtje' (De Telegraaf). De inhoudelijke argumenten voor de noodzaak van een avondklok zijn ondergeschikt aan de politieke verhoudingen in de 'eerste echte test' na het aftreden van het kabinet.
- Ook de vraag 'waar de macht nu precies ligt' komt veelvuldig terug. Bij het kabinet, waar Rutte vol zelfvertrouwen de avondklok verdedigde en zelfs gekscherend zei: "U kunt mij niet meer wegsturen, dus feitelijk hebben we meer macht dan eerst"? Of toch bij het Parlement, waar partijen tegemoet moesten worden gekomen om steun uit te kunnen brengen voor de zware maatregel? Het hoofdcommentaar van NRC heeft er in ieder geval geen goed woord voor over. De Kamer werd van controleur tot 'chef corona' benoemd, en leidde tot een 'onaangename en onwenselijke' vermenging van crisisbestrijding en politiek: "compromissen zijn de kern van de politiek niet van crisisbestrijding."
- De avondklok kreeg weliswaar alle aandacht, maar het aangescherpte advies voor bezoek thuis zou voor velen 'veel aangrijpender'. Dat wakkert volgens AD de burgerlijke ongehoorzaamheid aan. 'Moeten opa's en oma's nu loten om hun kleinkinderen te zien?' – wordt genoemd als exemplarisch voorbeeld daarbij.
- Uit peilingen door EenVandaag en DVJ Insights (voor RTL Nieuws) blijkt echter dat 80-85% zich in ieder geval aan de avondklok zal houden. In het EenVandaag-opiniepanel zegt 78% tegelijkertijd dat de kans een bonnetje te krijgen bij overtreding van de avondklok 'klein' is. En uit de DVJ-peiling blijkt dat 40% denkt dat de avondklok 'geen invloed' heeft op hun dagelijks leven en 35% denkt dat dat 'hooguit een beetje' impact is.
- De aangescherpte maatregelen zouden ook veel effect hebben op het welbevinden van jongeren. De avondklok baart GGZ-voorzitter Jacobine Geel 'grote zorgen'. Ze vreest dat de toch al forse mentale klachten, zeker ook bij jongeren, zullen toenemen. "Met name voor de mentale gezondheid van onze samenleving en in het bijzonder die van kwetsbare groepen zoals jongeren en ouderen. Een avondklok raakt deze groepen hard, omdat zij nog langduriger worden beperkt in hun mogelijkheden tot noodzakelijk contact en omgang met leeftijdsgenoten."
- De discussie over het uitstellen van de tweede vaccinatieprikk ('Doet het kabinet er goed aan dit te doen?') is nog altijd gaande. Ernst Kuipers gaat voorbij aan de discussie over mogelijke risico's, die noemt hij "allemaal maar relatief". Aan tafel bij Jinek stelt hij dat de vaccinatiecampagne 'versneld moet worden', nu het kabinet heeft gekozen voor 6 weken. "Het is een beetje de situatie van nood breekt wet. Je moet nu prikken."
- Uit een steekproef van de Universiteit van Amsterdam en Ipsos is de vaccinatiebereidheid gestegen naar 80% tegenover 69% begin december.

Karakterisering

- Media zoomen vooral in op de 'politieke ruilhandel' dat heeft geleid tot de avondklok. Het nieuws wordt gebracht vanuit de context van een regering dat demissionair is en de verhoudingen met het Parlement.
- De ochtendkranten van de Volkskrant, NRC en Trouw zetten uiteen waarom het kabinet kiest voor een langere tussenperiode tussen de twee vaccinatieprikken. De Telegraaf gaat verschillende deskundigen af over het onderwerp.

SISOS (Slachtoffers – Identiteiten – Schade – Oorzaken – Scenario's)
Slachtoffers

- Er overlijden nog altijd meer mensen dan gebruikelijk, maar de 'oversterfte' door het coronavirus is vorige week wel afgenomen, meldt het CBS. Vorige week overleden naar schatting van het CBS 3.858 mensen; ongeveer 500 meer dan was verwacht als er geen corona was geweest. De oversterfte van de twee weken ervoor bedroeg in beide weken zo'n 800. De oversterfte van vorige week deed zich alleen voor bij 65-plussers. **RedTeamlid Marino van Zelst** twittert: "...De oversterfte bij Wlz-gebruikers is 23% meer dan verwacht. Aflevering 26 van 'De stille ramp'."

Oorzaken

- Viroloog Ab Osterhaus** zegt over de Britse mutatie: "We zagen in Engeland twee dingen tegelijkertijd gebeuren: het sterk groeiende aantal besmettingen én de uitbreiding van de Britse mutant. Er is dus een correlatie. En je kunt ook nog zeggen dat juist in bepaalde regio's waar de nieuwe variant dominant was, dat daar het aantal besmettingen het snelst leek toe te nemen. Maar een hard oorzakelijk verband is iets anders." Ook is hij het eens met de **Erasmus MC-viroloog Ron Fouchier** die gisteren in het AD stelde niet overtuigd te zijn van de grotere besmettelijkheid van de Britse variant

waarin hij wees op soepelere Britse regels in de aanloop naar kerst; ook die zouden een verklaring kunnen zijn voor de situatie in de ziekenhuizen: "De Engelsen vertoonden inderdaad geen goed gedrag", erkent Osterhaus.

Informatiebehoefte

Welke informatie vragen leven er bij getroffen?

- Via de social kanalen van VWS komen vragen binnen over de avondklok: Hoe kan de avondklok gehandhaafd worden? Zijn die eigen verklaringen niet fraudegevoelig? Mag je 's avonds dus geen bezoek meer ontvangen? Wie behoren er tot een huishouden en wat zijn de uitzonderingen, zodat je wel naar buiten mag? Is er gedacht aan mensen met psychische problemen en zijn er wetenschappelijke onderbouwingen voor de maatregelen?
- Via de social kanalen van VWS komen vragen binnen over het vaccin: Waarom worden gevaccineerden niet dagelijks getest met cr waarde en op de variant? Hoe hoor ik als ik aan de beurt ben? Krijg ik voorrang met reizen na vaccineren?

Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

- Bijna 2,3 miljoen Nederlanders hebben momenteel antistoffen tegen het coronavirus hebben. Dat is de conclusie van een onderzoek van **bloedbank Sanquin**. Het zou betekenen dat een op de acht Nederlanders inmiddels beschermd is tegen het coronavirus. De onderzoekers zagen dat bij 13 procent van de duizend bloeddonoren waarbij ze vorige week bloed afnamen sporen waren van een voormalige besmetting met het coronavirus. Ook werden sinds de lente 600 mensen die geïnfecteerd waren geraakt gevolgd. Bij vrijwel allemaal waren zes tot acht maanden later nog antistoffen in het bloed te zien. Daarbij werd ook het type antistof (IgG) aangetroffen dat voor bescherming zorgt op lange termijn.
- De **GGD's** hebben besloten nu de Britse variant in opmars is de capaciteit van de teststraten op te voeren; binnenkort kunnen zij 175.000 tests per dag uitvoeren i.p.v. 120.000 nu.
- Op de dialyseafdeling van het **Slingeland Ziekenhuis in Doetinchem** is corona uitgebroken. Verschillende medewerkers en patiënten zijn besmet geraakt. Alle dialysepatiënten zijn op de hoogte gebracht.
- Het Pharmaceutische Weekblad meldt dat ook **openbare apothekers** en (aankomende) **apothekersassistenten** te hulp schieten bij de vaccinatiecampagne om corona te bedwingen: GGD IJsselland heeft onvoldoende medewerkers met ervaring in het voor toediening gereedmaken van de vaccins, daarom vroeg deze GGD onze hulp. Na een oproep van mij hebben collega-apothekers in de regio zich massaal aangemeld", verklaart **openbaar apotheker Albert Drouven, voorzitter van de Coöperatieve Apothekers Vereniging regio Zwolle (CAVRZ)** in het weekblad.
- **NPO** en **RTL** laten weten kritischer te worden in het uitnodigen van talkshowgasten; dit betekent vermoedelijk dat er minder gasten in de studio zullen zitten en dat er vaker gebruikgemaakt gaat worden van videoverbindingen.
- Onderzoeksplatform Follow the Money meldt op basis van gelekte interne documenten van het **Europees Geneesmiddelenbureau** dat het EMA afgelopen november door Brussel 'onder grote druk' gezet om het coronavaccin van Pfizer/BioNTech gelijktijdig met de Amerikanen en Britten goed te keuren. De toezichthouder had echter nog serieuze vragen over de zuiverheid van het vaccin. Uit de documenten zou onder meer blijken dat de Europese Commissie wilde voorkomen dat lidstaten het voorbeeld van de Britten zouden volgen, die het vaccin al op 5 december met een 'noodvergunning' accepteerden, zo is op te maken uit een mail van een EMA-medewerker. Daarnaast zou pas weken na de Amerikanen groen licht geven te veel 'politieke fall-out' voor de Europese Commissie opleveren, zo mailde vice-directeur Noël Wathion van de EMA op 19 november aan zijn collega-bestuurders. Maar bij het vaccin van Pfizer/BioNTech had de EMA nog een belangrijke vraag over verschillen in de zuiverheid van de werkzame stof, de zogenoemde RNA-integriteit. De vaccins die in het onderzoekstraject zijn gebruikt, bevatten 78 procent intact RNA, terwijl vaccin bestemd voor de grootschalige inenting 'maar' 55 procent bevat. Als de RNA-integriteit van het vaccin te laag is, kan dat consequenties hebben voor de mate waarin het lichaam getraind wordt in het herkennen van het coronavirus. De gelekte documenten geven geen uitsluitel of de twijfels hierover uiteindelijk zijn weggenomen.
- Nieuwsuur heeft inzage gehad in de persoonlijke en medische informatie van ten minste tienduizenden mensen die zich op corona hebben laten testen bij het **commerciële testbedrijf U-Diagnostics**. Volgens het programma was de informatie 'slecht beveiligd'. Het bedrijf deelde gevoelige persoonsgegevens van klanten in een WhatsApp-groep met ongeveer driehonderd medewerkers. Daarin wisselden de medewerkers onderling persoonlijke en medische gegevens van patiënten uit. "Er komen ook foto's van paspoorten, rekeningafschriften en afgenomen tests en testuitslagen voorbij. Al die persoonsgegevens zijn voor alle leden zichtbaar", aldus Nieuwsuur. De appgroep wordt ook gebruikt om wachtwoorden op te vragen om in het systeem te komen. Omdat er geen extra beveiliging wordt gehanteerd, zoals een tweestapsverificatie of een persoonlijke sms-code, kon Nieuwsuur ook in de database van U-Diagnostics komen met daarin de gegevens van tienduizenden op corona geteste personen. Het gaat onder meer om werknemers van voedingsmiddelenconcern Ahold, spelers van FC Utrecht, huisartsenpraktijken en zorginstellingen. Ook het ministerie van Defensie liet militairen die uitgezonden worden testen bij U-Diagnostics. Directeur Maarten Cuppen van U-Diagnostics zegt dat de beveiliging 'beter' had gekund en laat weten 'maatregelen' te hebben genomen.
- Nederland krijgt een zogenoemd **Pandemic Disaster Preparedness Center**. Het Erasmus MC begint het onderzoekscentrum met de TU Delft en de gemeente Rotterdam. Met het centrum hopen burgemeester Ahmed Aboutaleb en Ernst Kuipers beter voorbereid te zijn op eventuele toekomstige pandemieën en rampen.
- De wedstrijden in het betaalde voetbal blijven ook gedurende de periode dat de avondklok geldt in de avond gespeeld worden. De **KNVB** gaat niet schuiven met de aanvangstijdstippen, iets wat in andere Nederlandse topsportcompetities wel gebeurt. Volgens de KNVB is daar in het profvoetbal sprake van. "De regel vanuit de overheid is dat 'als u van uw werkgever voor werk naar buiten moet' dat is toegestaan, en dus ook voor professionele sporters."

Buitenland

- **Israël** heeft donderdag een recordaantal van 224.000 mensen ingeënt, zegt minister van Gezondheid Juli Edelstein. Israël heeft nu 2,4 miljoen mensen hun eerste prik gegeven. 850.000 mensen ontvingen ook al de tweede dosis.
- Het **Serum Institute** in **India**, de grootste fabrikant van vaccins ter wereld, is gisterochtend getroffen door een brand. Ondanks de hevige rookontwikkeling, is de productie van vaccins niet in gevaar gekomen, stelt het bedrijf. Het instituut produceert 50 miljoen doses van het AstraZeneca-coronavaccin per maand.
- **Hongarije** heeft als eerste EU-lidstaat het Russische Spetnik V-vaccin goedgekeurd; de stafchef van premier Viktor Orbán zei dat zowel het Russische vaccin als het AstraZeneca-vaccin op voorlopige basis is goedgekeurd.

Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuigelijke waarnemingen)?

- **GGD-GHOR-voorzitter André Rouvoet** maakt zich zorgen nu het aantal mensen dat zich laat testen daalt; hij vermoedt dat mensen zich niet meer laten testen omdat het vaccineren is begonnen.

Welke geruchten worden genoemd?

- Twijfels rondom het doorgaan van de **Olympische en Paralympische Spelen in Tokio**, zaterdag over precies een half jaar, groeien. Volgens The Times is er in gastland Japan zelfs al besloten dat het niet doorgaat.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Wat doen of laten getroffenen en betrokkenen?

- Het **Landelijk Netwerk Veilig Thuis** zegt dat tijdens de lockdown er meer meldingen van ernstig huiselijk geweld zijn. De meldingen zijn ongeveer gelijk gebleven, maar zijn wel heftiger en er steeds vaker acuut moet worden ingegrepen.
- **Nederlandse Politiebond-voorzitter Jan Struijs** zegt dat jongeren zich gaan verzetten tegen een avondklok. Dat baseert hij op informatie van jongerenwerkers en politiemensen uit verschillende grote steden: "Op internet zijn er oproepen om toch samen te komen."
- De **Koninklijke Marechaussee** heeft gisteren op Schiphol negen mensen aangehouden met een valse verklaring van een negatieve coronatest. De negen reizigers wilden vanaf Schiphol naar Marokko vliegen en hadden valse PCR-testverklaringen bij, die stelden dat zij niet besmet zouden zijn met het coronavirus. De aangehouden reizigers zijn twee vrouwen en zeven mannen in de leeftijd tussen 30 en 75 jaar.
- Volgens **AD** is het aangescherpte advies voor bezoek thuis voor velen 'veel ingrijpender' dan de avondklok en zou de burgerlijke ongehoorzaamheid aanwakkeren. "Want moeten opa's en oma's nu loten om hun kleinkinderen te zien?"
- **Margharetha Kraaijeveld uit Ridderkerk** zit met haar handen in het haar. Ze is gescheiden van de vader van haar twee kinderen, maar die zijn allebei ouder dan 13 jaar. Elk weekend gaan ze naar vader. Kraaijeveld wil zich dolgraag aan de regels houden. "Maar hoe dan? Deze regel zou betekenen dat op vrijdag mijn ene kind naar zijn vader mag en op zaterdag de ander." Onwerkbaar, vindt Kraaijeveld. En dus lapt ze de regel aan haar laars. "Dit gaan we niet doen, hoe graag ik mijzelf ook aan de regels wil houden. Hier zijn mijn kinderen de dupe van."
- Trouw laat mensen aan het woord over de bezoekregels thuis. **Student Ellen (20)**: "Ik snap het, maar hou me er niet aan. Ik woon met twee anderen. Moeten we een schema maken wie wanneer mag blijven logeren? Te veel gedoe. Ik wil slapen met mijn vriendje wanneer ik wil. Studenten zijn niet zo van de regels." **Manager Kristine (64)**: "Iedereen moet kijken wat het zwaarst weegt. Wij hebben vorig jaar zo veel kunnen doen aan ondersteuning. De ene dag zorgen wij voor de kinderen van mijn zoon, de andere dag voor die van mijn dochter. Als je dat afzegt, storten gezinnen in. Vanavond eten mijn dochter en haar man hier, dat hoort bij het arrangement. Elke vrijdag komt mijn moeder van 89. Wij nemen het serieus, en hebben ook afspraken afgebeld. Maar voor mantelzorg wijk ik van de regel af." **Manager Niek (59)**: "Als alleenwonende kan ik overal terecht en heb ik er eigenlijk geen last van. Kinderen en mensen met kinderen meed ik toch al. Een bevriend stel zou vanavond komen eten, maar zij hebben per app afgezegd. Alles samen doen is voor stellen toch de norm. Dat kun je nu mooi doorbreken. Ik hoop dat iemand zegt: ik kom wel alleen." **Directeur Voor Werkende Ouders Marjet Winsemium (43)**: "Ik betwijfel of het is vol te houden. Ouders zetten veel meer dan bij de eerste lockdown opa's en oma's in. Het duurt al zo lang, de rek is eruit. Puberouders zijn gevangenenbewaarders geworden. Eerst moesten we van vier bezoekers naar drie, naar twee, en nu dit. Wij gaan ons er thuis aan houden. Maar het wordt knalhard onderhandelen."

Betekenisgeving

Welke oproepen worden gedaan?

- **GGD-GHOR-voorzitter André Rouvoet** roept mensen op zich te laten testen om terug te kunnen naar een beheersbare situatie van 2.000 positieve tests per dag: "Voor onze volksgezondheid en voor de bescherming van ouderen is het enorm belangrijk. De capaciteit is er, de snelheid is er, maak er gebruik van."
- **Veilig Thuis-voorzitter Debbie Maas** roept mensen op i.v.m. de aanstaande avondklok extra alert te zijn op signalen van huiselijk geweld, omdat volgens haar meer isolatie onveilige situaties 'absoluut kunnen verergeren'.
- **ANBOS, de brancheorganisatie van schoonheidsspecialisten**, stelt dat gespecialiseerde zorg door schoonheidsspecialisten beschikbaar moet blijven voor de cliënten die deze zorg hard nodig hebben. ANBOS vindt het "onacceptabel" dat behandelingen vanuit de aanvullende zorgverzekering niet zijn toegestaan. Debat over de invoering van een avondklok en andere aanvullende maatregelen.
- **Hockeybond KNHB** roept de clubs uit de hoofdklasse op om oefen- en competitiewedstrijden zoveel mogelijk te spelen voordat de avondklok ingaat.

Debat over de invoering van een avondklok en andere aanvullende maatregelen

- Volgens **NRC** heeft Rutte 'vol vertrouwen' de Kamer gevraagd om steun voor de avondklok -én die ook gekregen. De krant noemt de avondklok een 'middel voor ordehandhaving' die al ruim duizend jaar wordt ingezet.
- Volgens het **hoofdcommentaar van NRC** was het debat 'een onaangename en onwenselijke vermenging van crisisbestrijding en politiek'. Te veel ging het deze week in Den Haag over meerderheden vinden, water bij de wijn doen, Haagse processen. In de afwegingen die partijen maakten, speelden de komende Tweede Kamerverkiezingen een rol. 'Met een inhoudelijke weging heeft de avondklokdeed iets te maken'.
- **AD** stelt dat het draagvlak voor de maatregelen steeds 'brozer' wordt en verwijst naar een interruptie van **SGP-fractievoorzitter Kees van der Staaij** die wilde weten welke logica er is waarom in het ene geval wel drie mensen in één huiskamer mogen, in het andere voorbeeld niet.
- Volgens **Telegraaf** heeft D66 'voor een half uur tijdswinst haar principiële bezwaren opzijgezet' om alsnog in te stemmen met een avondklok.
- Volgens **Volkskrant** heeft het demissionaire kabinet 'een vuurproef doorstaan'. Na de val over de toeslagenaffaire verzekerde premier Rutte dat de aanpak van de coronacrisis niet zou veranderen. Dat lijkt vooralsnog ook zo te zijn.
- Politiek-commentator **Fons Lambie (RTL Nieuws)** stelt dat vooral het angstbeeld overheerst in het debat: angst voor Britse toestanden en ambulances die in de file voor een ziekenhuis staan. "En die vrees maakt dat uiteindelijk een ruime Kamermeerderheid akkoord gaat met die strengere coronamaatregelen."
- **Politiek-verslaggever voor de NOS Ron Fresen** duidt het debat als 'een worsteling' waarbij de meeste partijen uiteindelijk het niet aandurfden om 'in deze situatie' de avondklok af te wijzen. Uiteindelijk zorgt het compromis ervoor dat er 'in elk geval' een veel breder draagvlak voor die avondklok is dan er gisteren nog was.
- **Arjan Noorlander stelt in Nieuwsuur** dat een half uurtje genoeg was 'om de principes van D66 af te kopen'. Overigens geldt dat niet alleen voor D66, ook andere partijen die nog twijfelden de afgelopen week – SP, PvdA, GL – een ruime meerderheid van de Kamer ging uiteindelijk akkoord met deze maatregelen omdat toch uiteindelijk de amateurs in de Kamer er moeite mee hebben om de wetenschappers tegen te spreken, aldus de politiek-commentator.
- **RedTeamlid Amrish Baidjoe** twittert: "Je zou bijna denken dat al die discussie over een avondklok om 20h de noodzaak aantoonde van de maatregel. Politiek en crisismanagement gaan compleet niet samen. Dit is uitwisseling voor stemmen. Niets rationeels aan en versterkt beeld; 'we doen maar wat'."
- **GGD-GHOR-voorzitter André Rouvoet** zegt gemengde gevoelens te hebben over de avondklok. "Ik zie wat het kan doen voor het reproductiegetal van het virus, dat vind ik betekenisvol, dan moet je het niet nalaten. Maar tegelijk ben ik beducht voor de impact op de samenleving." Als Rouvoet zelf nog Kamerlid was geweest, zou hij uiteindelijk wel voor de regel hebben gestemd "met het oog op de publieke gezondheid".
- **Viroloog Ab Osterhaus** is vóór een avondklok; "Omdat het altijd iets zal bijdragen aan het inperken van de verspreiding van dit coronavirus. En dat is wat we willen." Wel nuanceert hij zijn oordeel en plaatst hij het in perspectief: "Als we een uitbraak van mond-en-klauwzeer hadden, ging direct alles op slot. En dan was je binnen bepaalde tijd klaar. Ik ben echter geen specialist in de vraag wat wij maatschappelijk verantwoord vinden."
- **Korpschef van de Nationale Politie Henk van Essen** zegt bij Op1 'vertrouwen te hebben' in het draagvlak onder de bevolking voor de avondklok.
- De **Duitse kanselier Merkel** noemt de avondklok in Nederland 'een harde ingreep', waar ze echter wel begrip voor heeft. "De Nederlandse regering heeft de argumenten ervoor geleverd, met de gevaarlijke Britse mutatie van het coronavirus".
- **Fred Smit was zelf dakloos en werkt nu met daklozen** bij stichting Rechttop in Utrecht. In de vroege ochtend en in de nacht maakt hij zijn rondjes om te kijken waar mensen opduiken die echt op straat verblijven. "Die avondklok gaat ons natuurlijk beperken in die zin, en ook de daklozen. Juist omdat het in veel gemeenten illegaal is om op straat te slapen", legt Smit uit. Het risico met de avondklok is dan vervolgens dat de daklozen meer opvallen en daardoor zonder verklaring mogelijk sneller een boete uitgeschreven krijgen. Het is een onderwerp dat speelt bij dak- en thuislozen. "Zij zitten met de vraag wat het voor hen betekent. Kan ik dan om negen uur 's avonds niet meer naar mijn dealer toe? Is bijvoorbeeld zo'n vraag. Smit roept op om de buitenslaper ten tijde van een avondklok niet te beboeten, mits natuurlijk wel de overlast wordt beperkt. "Je moet dan wel met richtlijnen komen en met ondersteuning. Er zijn natuurlijk in Utrecht genoeg mensen die helpen en daklozen naar opvangen brengen, maar de hulp en ondersteuning moet algemener..." De realiteit is echter dat ook de opvang onder druk staat in tijden van corona. "Het spreekwoordelijke elastiek dat we normaalgesproken hebben was al flink maximaal uitgerekt. Nu staat het elastiek op knappen en dat zorgt ervoor dat de gevolgen groot kunnen zijn voor de daklozen zelf en de mensen buiten."

Vaccinatiestrategie

- **GGD-GHOR-voorzitter André Rouvoet** zegt dat het uitstellen van de tweede vaccinatie een risico is, maar niet de vaccinatiestrategie in gevaar brengt: "In deze situatie moet je risico's nemen, en dit risico kunnen we ons permitteren. We kunnen twee of drie leveringen missen om de tweede prik alsnog op tijd te zetten."
- De **VVD** vindt dat het kabinet 'een bewust, maar ook een gevaarlijk risico' neemt. **VVD-Kamerlid Hayke Veldman** geeft aan dat de leveringen van de vaccins wel op tijd moeten zijn. Veldman wil weten welk plan zorgminister De Jonge achter de hand heeft voor het geval de leveringen niet op tijd komen of als er minder vaccins binnenkomen dan verwacht.
- **Rogier Sanders, viroloog bij het Amsterdam UMC**, maakt zich grote zorgen over het uitstellen van de tweede prik. Hij maakt zich geen zorgen over de ontwikkeling van de immuniteit of de werkzaamheid van het vaccin, maar wel over de vergrote kans dat mensen die de eerste vaccinatieprik hebben gekregen tussen de eerste en tweede prik alsnog besmet

raken. "Een deel van deze mensen zal maar een gedeeltelijke immuniteit hebben. Deze mensen kunnen dus tussentijds besmet raken", vertelt de viroloog. "In dat geval kan het virus muteren naar een nieuwe variant die resistent is tegen de vaccins." Het is beter dat een kleine groep helemaal beschermd is, aldus Sanders

- "Onder de huidige omstandigheden is het begrijpelijk dat we de tweede vaccinatieprik uitstellen. Maar ideaal is het niet", vindt **immunoloog Marjolein van Egmond**. "Om te zorgen dat het Britse variant niet de overhand neemt, is snel vaccineren goed om een eventuele derde golf te voorkomen." Het maakt volgens Van Egmond waarschijnlijk niet uit dat de tweede prik wordt uitgesteld. "Wat wel lastig is, is dat mensen hun gedrag misschien gaan aanpassen", vertelt Van Egmond. In de ideale wereld is volgens de immunoloog de eerste persoon die gevaccineerd is meteen na de eerste prik beschermd, maar draagt deze persoon ook geen virusdeeltjes meer met zich mee. "Dat tweede weten we dus niet zeker. Het kan nog steeds zo zijn dat iemand na vaccinatie iemand anders kan besmetten."
- Dat immunologen discussie hebben over het uitstellen, begrijpt **immunoloog Ger Rijkers** wel. Toch verwacht hij niet dat het vaccin slechter zal werken. "Ik heb geen enkele reden om dat te denken", vertelt Rijkers. Volgens hem neemt de Gezondheidsraad het besluit, de minister is de boodschapper. Wel zit er volgens Rijkers een politiek aspect aan. "Wil je zo snel mogelijk de bevolking een beetje bescherming bieden, of hou jij je strikt aan het protocol en wil je er absoluut zeker van zijn dat een bepaalde groep zo goed mogelijk beschermd wordt?" Niet alleen experts uiten hun zorgen.
- 'Later prikken, is dat nou wel zo'n goed plan?' kopt de Volkskrant. Volgens de krant zou minister De Jonge het vaccinatieproces willen versnellen mede uit 'angst voor oprukkende coronamutaties'. De krant weegt vier zorgen: 1) het op voorraad zijn van de tweede prik ('niet 100 procent zeker'), 2) mate van bescherming, 3) virusmutaties en 4) aantasting van het vertrouwen. "Slecht nieuws voor wie al een eerste dosis heeft gehad en nu langer moet wachten op volledige bescherming. Maar goed nieuws voor iedereen die nu eerder een beetje bescherming krijgt." Zo omschrijft **hoogleraar vaccinoloog Anke Huckriede (UMC Groningen)** het dilemma van de uitgestelde prik. Onduidelijk is of die bescherming sterker of zwakker wordt als we langer wachten met prik nummer twee, zegt Huckriede. "Op basis van de data kun je daarover eigenlijk weinig zeggen. Al verwacht ik niet dat het significant zal uitmaken als je de tweede prik een of twee weken uitstelt. Het vaccin van Moderna werkt met dezelfde techniek, en daar geeft men de tweede dosis pas na vier weken in plaats van drie." Het virus zou al die half gevaccineerden kunnen gebruiken als oefenmateriaal, om een nieuwe versie van zichzelf uit te vinden waarop het vaccin geen vat meer heeft. Dat is een 'theoretisch risico', vindt ook **vaccinexpert Ben van der Zeijst (LUMC)**. Maar, zo zegt hij: het omgekeerde kan ook. "Mijn hypothese zou zijn dat je na één inenting voldoende geïmuneerd bent, en dat je afweer als je vervolgens het virus krijgt geboost wordt." Het virus zelf zou dan fungeren als de tweede prik - al is die gedachte, bij gebrek aan cijfers, bepaald omstreden. Bovendien: het aantal besmettingen terugdringen is ook belangrijk tegen mutaties. Want hoe minder mensen waar het virus rondgaat, des te minder gelegenheden het virus krijgt om te evolueren, redeneren sommigen. Van der Zeijst wijst intussen op de praktijk. "We zien zonder vaccinatie ook al aanwijzingen voor immuunontsnapping", zegt hij, verwijzend naar de Zuid-Afrikaanse en de Braziliaanse virusmutanten. "Dus ik weet niet of dit nu echt zoveel uitmaakt." Vanwege die onduidelijkheid over de beschermingsgraad is het uitstellen van de tweede dosis geen goed idee, vindt **NU'91, de beroepsorganisatie van zorgprofessionals**. **NU'91-voorzitter voorzitter Stella Salden** vreest dat zo de toegenomen vaccinatiebereidheid tenietgedaan wordt. "Door nu voor de zoveelste keer het vaccinatiebeleid te wijzigen, ontstaat er meer wantrouwen en twijfel." Ook **hoogleraar gezondheidspsychologie Lilian Lechner** denkt dat vaak van koers wisselen het vertrouwen in het vaccin en in de overheid geen goed doet. "Vertrouwen is wel de basis." De vaccinatiebereidheid is volgens Lechner juist zo toegenomen door de schaarste aan vaccins en de daardoor olopende discussie van allerlei groepen die dolgraag vooraan willen staan voor de prik. Maar zij waarschuwt dat dat vertrouwen ook weer kan afnemen: "Door negatieve berichten, door wisselend beleid en door twijfels die daardoor kunnen ontstaan." De vraag is bovendien of er door de aanpassingen wellicht minder mensen komen opdagen voor de tweede prik. "Aan de andere kant, degenen die zich willen laten inenten, zijn zeer bereid ook de tweede keer te komen."
- 'Uitstel tweede prik is een gecalculiseerd risico' kopt Trouw. De krant beantwoordt de vraag waarom het kabinet kiest voor een langere tussenperiode. De volgende punten worden besproken: 1) De WHO en EMA adviseren ook zes weken, 2) Andere landen doen het ook, 3) Vaccins werken al na één dosis, 4) De gevaren zijn gering en 5) De gevaren zijn gering.
- **Viroloog Ben van der Zeijst, emeritus hoogleraar vaccinologie in Leiden** ziet weinig bezwaren bij het besluit van het kabinet om tussen de eerste en tweede vaccinatie van het Pfizer-vaccin niet drie, maar zes weken te laten zitten. "Een langere tussenperiode is getest door Pfizer, tot en met 42 dagen, en die testen geven aan dat het vaccin na 42 dagen ook nog de aanvullende bescherming geeft." (FD)
- Volgens **Ernst Kuipers** moet de vaccinatiecampagne 'versneld worden', nu het kabinet heeft besloten de tweede prik na zes weken te zetten ipv na drie. In de vaccinatiestrategie wordt nu nog rekening gehouden met het achterhouden van vaccins voor de tweede prik die nodig is om zo goed mogelijk beschermd te zijn tegen het coronavirus, legt Kuipers bij Jinek uit. Ook worden de prikken over een periode uitgesmeerd zodat ze aansluiten bij nieuwe leveringen van de vaccins. Maar dat moet wat hem betreft veranderen. "Het is een beetje de situatie van nood breekt wet. Je moet nu prikken." Volgens hem liggen er momenteel 400.000 vaccins in Nederland klaar om gebruikt te worden en kunnen er per week zo'n 125.000 mensen gevaccineerd worden. Hij laat weten dat de GGD'en, die voor het grootste deel verantwoordelijk zijn voor het vaccineren, daarbij eventueel hulp kunnen krijgen van de ziekenhuizen. Kuipers noemt het risico dat mensen lopen door de tweede prik uit te stellen "allemaal maar relatief".
- 'Niet zeuren, prikken!' kopt De Telegraaf op de voorpagina. Volgens de krant 'frosen' deskundigen de wenkbrauwen bij de 'trage vaccinatiestrategie'. Volgens de **Groningse hoogleraar internationale gezondheidseconomie Maarten Postma** helpt onze knullige vaccinatiestart al niet. "We waren onvoldoende voorbereid en de GGD was niet gewend aan

de belangrijke rol die ze gekregen hebben." Ook oud-directeur van het RIVM **Roel Coutinho** verbaast zich. Hij noemde het trage vaccineren eerder al 'verbijsterend en beschamend'. "We zitten nog steeds helemaal onderaan de lijn", zegt hij nu. "Daar moet echt iets aan gaan gebeuren, maar kennelijk lukt dat niet."

- 'Massa's vaccins, waarom verloopt het prikken toch zo traag?' kopt **AD**. Volgens de krant 'bungelen' we nog steeds onderaan de internationale lijstjes en is de verklaring 'complex'.
- In een opiniestuk in FD, stelt ondernemer en **oud-vice voorzitter van D66 Marty Smits** dat het kabinet niet genoeg haast maakt met vaccineren; 'Het gaat niet om wie er eerder mag, maar om hoe het sneller kan'. Volgens Smits tonen cijfers aan dat vertraging grote schade tot gevolg heeft.

Mentale gezondheid (jongeren)

- De avondklok baart **GGZ-voorzitter Jacobine Geel** 'grote zorgen'. Ze vreest dat de toch al forse mentale klachten, zeker ook bij jongeren, zullen toenemen. "Met name voor de mentale gezondheid van onze samenleving en in het bijzonder die van kwetsbare groepen zoals jongeren en ouderen. Een avondklok raakt deze groepen hard, omdat zij nog langduriger worden beperkt in hun mogelijkheden tot noodzakelijk contact en omgang met leeftijdsgenoten."
- De avondklok volgt op 'een karrevracht' aan andere maatregelen, aldus **GZ-psycholoog kind en jeugd Eva van Burkum**. "In eerste instantie vielen de gevolgen mee, maar nu zien we de nadelen van het sociaal isolement. Ik krijg aan de lopende band aanmeldingen van jongeren met somberheid en depressie." En dat terwijl er al wachtlijsten waren, waardoor ruimte voor directe hulp beperkt is. Van Burkum snapt de tweestrijd in de politiek, "want die voel ik zelf ook". Maar het blijft lastig jongeren te helpen als er geen perspectief is, geen idee wanneer er verlichting komt. Ze sluit zich aan bij Jesse Klaver: "Erken in ieder geval dat er een probleem is".
- Kim Mathura en Bryan Vreijesen van de **lotgenoten-Facebookgroep 'Brabantse Maatjes'** ervaren dat er steeds minder kan. De 1.100 leden organiseren uitjes om eenzaamheid tegen te gaan, maar 'er kan steeds minder'. Vreijesen: "Dit gaat om mensen die vaak al eenzaam waren, soms met psychische problemen. Hebben ze eindelijk iets, wordt dat ze weer afgepakt." Met angsten, depressies en suïcidale gedachten tot gevolg, merkt hij onder de leden. De Maatjes proberen zich staande te houden, creatief te zijn. "We kijken wat er nog wel kan. Het zou zo fijn zijn als er iets meer ruimte was, om bijvoorbeeld met afstand in een park af te spreken", zegt hij. En minstens zo belangrijk: houd maatregelen wat langer in lijn. Want telkens als Brabant Maatjes iets leuks op poten zette, gooiden strengere regels roet in het eten. "Wilden we met groepjes van vier gaan wandelen, mocht je ineens maar met twee."

Hoe wordt naar de overheid gekeken?

- Via de social kanalen van minister De Jonge klagen mensen dat het vaccineren te langzaam gaat. Ze benoemen daarbij dat er veel vaccins in voorraad liggen.
- Via de social kanalen van minister komen veel negatieve reacties binnen op het instellen van een avondklok. Een knelpunt dat vaker voorkomt is de avondklok voor de oppas. Mensen met een cruciaal beroep in de avond, maken vaak gebruik van een familielid als oppas. Dat mag nu niet meer.

Opiniepeilingen

- Uit een steekproef van de **Universiteit van Amsterdam** en **Ipsos** is de vaccinatiebereidheid gestegen naar 80% tegenover 69% begin december. "De stijging van de vaccinatiebereidheid komt vooral doordat percepties van de coronavaccins zijn veranderd; zo maken burgers zich minder zorgen over de veiligheid van het vaccin (in december nog 43%, in januari 32%), en zijn Nederlanders hoopvoller geworden over de vaccins (van 71% naar 80%)", melden de onderzoekers. Uit het onderzoek blijkt ook dat de angst voor het virus en de vrees dat een besmetting gevaarlijk is voor de eigen gezondheid niet zijn toegenomen.
- Uit een peiling door het **EenVandaag opiniepanel** blijkt dat 85% zich aan de avondklok zal houden. 12% zegt die 'grotendeels naast zich neer te zullen leggen'. Onder jongeren is dat 17%. Hier zitten veel singles bij, die dan nu iedere avond alleen moeten doorbrengen. "Ik kan mijn ouders niet eens langs laten komen", zegt één van hen. Anderen snappen de maatregel niet: "Ik zie totaal geen meerwaarde, het is altijd al dood stil op straat." Tegelijkertijd verwacht 78% van alle respondenten dat de kans een bon te krijgen bij overtreding van de avondklok 'klein' is.
- Uit een **peiling door DVJ Insights** in opdracht van RTL Nieuws blijkt dat ruim 80% van plan is zich aan de avondklok te houden. 12% zegt zich soms niet te zullen houden aan de avondklok. En bijna 40% denkt dat de avondklok geen invloed heeft op hun dagelijks leven. 35% van de ondervraagden denkt dat de regeling daarop hooguit een beetje impact heeft. Het nieuwe dringende advies om niet meer dan één bezoeker per dag te ontvangen, wordt gesteund door 64% van de ondervraagden. 28% zegt nu al zich daar waarschijnlijk niet aan te zullen houden en soms meer dan één bezoeker te zullen ontvangen. 40% vindt de coronamaatregelen te streng. Vrijwel evenveel mensen zeggen dat ze precies goed zijn of iets te soepel. 9% van de Nederlanders vindt de huidige maatregelen veel te soepel. 28% zegt het niet meer te kunnen opbrengen zich aan alle coronaregels te kunnen houden.
- Met de nieuwe coronaregels valt te leven, vindt 60% van de deelnemers aan de **Telegraaf's Stelling van de Dag**. Het vliegverbod vindt men daarbij het meest effectieve middel. Respondenten hebben echter niet zo veel vertrouwen in de handhaving van de maatregelen. 71% denkt niet dat dit goed gaat gebeuren. De meesten zouden ook graag een boete zien die hoger is dan de €95 die er nu voor staat. De meesten geloven ook niet dat er voldoende draagvlak bestaat voor de nieuwe maatregelen. Mocht de lockdown weer worden opgeheven, dan willen de meesten het liefste dat de scholen en kinderdagverblijven als eerste opengaan. Daarna de winkels, en daarna de horeca.